

UNDERLAG: SAMTIDSKONST MED NATURTEMA

I den här aktiviteten jämförs konstprojektet *Övergångar* med fyra andra samtida konstverk vars teman och motiv kretsar kring natur och klimat. I "Bildspel: Samtidskonst med naturtema" finns bilder eller länkar till videoklipp av verken. Jämförelsen med *Övergångar* ger eleverna konkreta verktyg och ingångar till att prata om konst, se på likheter och skillnader för att sedan kunna diskutera de enskilda konstverkens uttryck.

Konst i naturen och/eller med naturen som motiv har funnits så länge människan har funnits. När det kommer till just samtidskonst och natur kan man säga att man på 60- och 70-talet började att ifrågasätta hur konst såg ut och visades. Några konstnärer ville flytta konsten från museer och gallerier i städerna ut till naturen istället. Den här perioden har påverkat mycket hur konst ser ut idag. Precis som i samhället i stort är teman som klimat och människans inverkan på naturen väldigt vanliga inom samtidskonsten.

Konstverken representerade i bildspelet använder sig av naturen på olika sätt, men ni kanske kan komma på ännu fler exempel? Finns det någon konst i er egen närmiljö? På vilka sätt kan den kopplas till naturen?

Till alla bilder och videoklipp kan diskussionen om verken utgå från följande huvudfrågor:

Vad finns det för skillnader och likheter mellan det här verket och Övergångar?

Vad tror ni att man vill säga med verket?

Varför tror ni att verket ser ut som det gör?

1. ÖVERGÅNGAR - JENNY NORDMARK (2019-2020)

Projektet *Övergångar* görs i samarbete mellan Konstmuseet i Norr och konstnären Jenny Nordmark som gjordes första gången under hösten 2019. Den 2a maj 2020 släpps på nytt ett stort rött klot, 1,5 meter i diameter, på Torne älv vid Laxforsen. Klotet låter sedan älven ta den dit den vill och med hjälp av en GPS-sändare kan man följa klotets väg från Konstmuseet i Norrs hemsida. I *Övergångar* tar konstnären hänsyn till hur vi människor sett på, påverkat och format naturen omkring oss. Älvklotet påminner oss om hur vi tidigare använt älven - till att flotta timmer som kunde ses flyta förbi med strömmen fram till 1980-talet på Norrbottens älvar. Hur älven ser ut idag beror också på hur man ändrade på älven och dess omgivning för att underlätta flottningen och det i sin tur påverkar vilka vägar klotet kan ta idag.

I bildspelet visas först en bild på klotet från höstens projekt. På Konstmuseets hemsida finns sedan en videohälsning från konstnären Jenny Nordmark där hon berättar om hennes tankar kring verket. Klippet finns på samma sida som lektionsplanerna.

2. SPIRAL JETTY - ROBERT SMITHSON (1970) VIDEOKLIPP

Om konstverket:

Vid stranden av Great Salt Lake i Utah skapade konstnären Robert Smithson år 1970 verket *Spiral Jetty*. Med hjälp av traktorer och lastbilar lade han svarta basalt stenar i en stor spiral, 457 meter lång och 4,5 meter bred. 1972 steg vattennivåerna i sjön och verket doldes under vattenytan men efter perioder av torka har spiralen sedan 2002 varit synlig igen. Verket är typiskt för konstinriktningen som kallas Land Art, där konstnärerna ville flytta konsten från städerna ut i naturen.¹

Förslag på jämförelser att göra med *Övergångar*:

Övergångar tar också konsten till naturen, men till skillnad från *Spiral Jetty* så rör klotet på sig och pågår bara under en viss period. *Spiral Jetty* gjorde också permanenta förändringar i det landskap som den finns i, medan *Övergångar* inte lämnar några spår efter sig. *Spiral Jetty* är så pass stort att man som åskådare faktiskt kan befinna sig *inuti* verket och gå längs spiralen. *Övergångar* kan såklart interagera med sina åskådare också men på andra sätt, till exempel med åskådare som hjälper till att knuffa ut det när det fastnar i vikar.

Vidare frågor:

Är det rätt att förändra i naturen så mycket som man gjorde med Spiral Jetty för ett konstverks skull? Varför/ varför inte?

Kan vi kalla andra strukturer i sten som finns i naturen för konst, till exempel Stonehenge? Varför/varför inte? Beror det på hur man använder strukturerna?

¹ <https://www.diaart.org/visit/visit-our-locations-sites/robert-smithson-spiral-jetty> Hämtat 2020-04-25

3. SPACE THAT SEES - JAMES TURRELL (1992) VIDEOKLIPP

Om konstverket:

Space That Sees som skapades 1992 är ett annat exempel på ett konstverk vars uttryck beror på naturen det befinner sig i. Konstnären James Turrell har gjort en byggnad som man går in i, där det finns sittplatser men i övrigt helt kala väggar och ett rektangulärt hål i taket som man ser himlen genom. På kvällen tänds det lampor och man kan titta på den mörka natthimlen från rummet.²

Förslag på jämförelser att göra med *Övergångar*:

Övergångar beror också på hur naturen i form av vatten, väder och vind för klotet längs älven. Till skillnad från *Space That Sees* så är *Övergångar* inte bunden till en viss plats, utan man kan se konstverket från olika ställen - såklart beroende på var klotet befinner sig för stunden. *Space That Sees* styr också vår blick och begränsar motivet till den del av himlen som befinner sig inom rektangeln. *Övergångar* fångar vår blick men den begränsar den kanske inte på samma sätt?

Vidare frågor:

Vad är egentligen konsten i de båda verken - är det himlen eller rummet man ser den ifrån? Är det klotet eller hur älven styr det? Eller är det upplevelsen och mötet mellan människa och natur? Eller foton och annan dokumentation? Vad tycker ni?

*Varför tror ni att konstnären vill att vi ska sätta oss och titta på himlen? Vad kan man känna/tänka när man upplever ett konstverk som *Space That Sees* tror ni?*

² <https://www.imj.org.il/en/collections/199801> Hämtat 2020-04-25

4. RÄDDNINGSFILT FÖR KEBNEKAISE - BIGERT & BERGSTRÖM (2015)

Om konstverket:

2015 gjorde konstnärduon Bigert & Bergström ett performancekonstverk där de lade en gigantisk räddningsfilt på Kebnekaises sydtopp. Toppen består av en glaciär och när den smälte mer och mer var den till slut inte längre Sveriges högsta punkt, Kebnekaises nordtopp var plötsligt högre. Konstnärerna själva såg räddningsfilten som ett exempel på geoengineering, vilket är namnet på olika idéer och koncept som handlar om att med teknik försöka förändra klimatet, oftast för att undvika de negativa konsekvenser som klimatförändringarna leder till.³

Förslag på jämförelser att göra med *Övergångar*:

Precis som med *Övergångar* så baseras det här verket på ny teknologi och människans förmåga att med teknikens hjälp påverka och interagera med naturen. *Övergångar* har en GPS-sändare så att man kan följa dess väg oavsett var man själv befinner sig. Räddningsfilten sticker också ut från omgivningen och syns på långt håll, precis som det stora röda klotet gör.

Vidare frågor:

Räddningsfilt för Kebnekaise *ville rädda sydtoppen från att smälta bort* - kan man säga att *Övergångar* också vill rädda någonting? Hur då?

I båda exemplen använder konstnärerna sig av ny teknologi i sina verk, kan ni komma på exempel där ny teknologi kan användas av konst?

³ <https://bigertbergstrom.com/works/the-freeze> Hämtat 2020-04-25

5. ICE WATCH - OLAFUR ELIASSON (2018)

Om konstverket:

Olafur Eliassons verk *Ice Watch* från 2018 bestod av att han utanför det kända konstmuseet Tate Modern i London satte 24 stycken stora isblock från glaciärisarna i vattnet runt Grönland. De stora isblocken smälte mer och mer allteftersom tiden gick och människor som gick förbi kunde känna på dem, krama om dem eller på andra sätt interagera med dem.⁴ Så här säger konstnären själv om verket:

*"I've been studying behavioural psychology, and looking into the consequences of experience [...] What does it mean to experience something? Does it change you or not change you? It turns out that data alone only promotes a small degree of change. So in order to create the massive behavioural change needed, we have to emotionalise that data, make it physically tangible."*⁵

Förslag på jämförelser att göra med Övergångar:

Precis som *Övergångar* gör så lyfter Eliasson fram hur klimatförändringarna märks i hur isarna smälter - islossningen som inträffar tidigare om året än det gjort förr påverkar ju också klotets vistelse på älven. *Ice Watch* pågår också under en viss period - när isarna smält finns inte verket kvar, precis som *Övergångar* är ett projekt som inte är kvar för alltid. Istället för att ta konsten till naturen som *Övergångar* gör, så kan man kanske säga att *Ice Watch* gör tvärtom - den tar naturen till konsten.

Vidare frågor:

Kan konst få oss att förstå klimatförändringar på ett annat sätt än vad vetenskapliga fakta kan? Hur då?

Kan konst leda till att vi förändrar våra vanor och beteenden?

Varför/varför inte?

⁴ <https://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK109190/ice-watch> Hämtat 2020-04-25

⁵ <https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2018/december/11/olafur-eliassons-ice-watch-will-give-you-a-climate-change-chill/> Hämtat 2020-04-25